

שכן לשבטיו. על מעלת השגרה

ספר במדבר פרק כד

(א) וַיִּרְא בַלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינָיו יְדַוֵּד לְבָרְךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא הִלֵּךְ כְּפַעַם כְּפַעַם לִקְרַאת נְחֹשִׁים וַיִּשֶׁת אֶל הַמַּדְבָּר פָּנָיו:

(ב) וַיֵּשֶׂא בַלְעָם אֶת עֵינָיו וַיִּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטָיו וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים

רש"י על במדבר פרק כד פסוק ב

שכן לשבטיו - ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין ראה שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה שלא יציין לתוך אהל חבירו: ותהי עליו רוח אלהים - עלה בלבו שלא יקללם:

(8) ספר מאור ושמש - פרשת בלק ד"ה וישא

וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלהים. ופירש רש"י ז"ל וישא בלעם את עיניו ביקש להכניס בהם עין רעה וכו' שוכן לשבטיו ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין ראה שאין פתחיהן מכוונים זה כנגד זה ותהי עליו רוח אלקים פירש בזוהר הקדוש עליו על ישראל שרתה השכינה שלא יוכל לקללם. ונראה בדרך פשוט שהוא מדה כנגד מדה לפי שהם שמרו את עצמם לבלתי להסתכל כל אחד בפתחו של חבירו לראות בעסקיו כדי שלא יכניס בו עין הרע, לזאת מדה כנגד מדה הגין עליהם השי"ת ברחמיו לבל ישלוט בהם גם כן עין הרע מבלעם הרשע ימח שמו. גם יש לומר הכונה שאין פתחיהן מכוונים זה כנגד זה דהנה הכלל הוא שכל צדיק יאחז דרכו והלוכו בקדושה ופתח לו פתח לעצמו ולא לעשות מצות אנשים מלומדה, דהיינו לפי שראה רבו כך עשה או חביריו עושים כן גם הוא יעשה כמעשיהם ותנועותיהם לא כן הדרך כי אם כל אחד יפתח לו פתח ושערי קדושה בפני עצמו. וזהו ראה שאין פתחיהן מכוונים זה כנגד זה היינו שלא הסתכל אחד לילך בפתח שפתח חבירו בקדושה כי אם כל אחד הלך בפתחו אשר פתח לעצמו לזאת ותהי עליו רוח אלקים ששרתה עליהם שכינה כנ"ל:

(12) ספר תפארת שלמה על התורה - פרשת בלק

ירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל וגו' וירא את ישראל שוכן לשבטיו. ופרש"י ראה שאין פתחיהן מתכוונין זה כנגד זה. יל"ד מה זה חדשות ראה עכשיו כי טוב בעיני ה' לברך את בניי הלא כבר אמר לו הש"י (שם כב, יב) לא תאור את העם כי ברוך הוא. אכן כבר בארנו במ"א כי יש ב' עיני ברכות. מצינו בברכת כהנים (ויקרא ט, כב) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם כי נתן הקב"ה כח ביד הכהנים לברך את בניי כמ"ש (שם ה, לג) כי שבעת ימים ימלא את ידכם והברכה שורה על ידיה' בהרמת ידם לבד יתברכו אף שלא יאמרו כלל. אך מצינו מעלה יתירה מזה. כי גם רק בהסתכלות עיניהם לבד שורה הברכה כמ"ש (ב"ר עג, ו) כל מקום שנתנו חכמים עיניהם לטובה היא הברכה כמ"ש (שה"ש ז, ה) עיניך ברכות בחשבון. עיני ה' אל צדיקים (תהלים לד, טז), ולזה בהקמת המשכן כתיב (שמות לט, מג) וירא משה את כל המלאכה ויברך אותם משה. פי' בראי' לבד ה' ברכה כמ"ש (תהלים צ, יז) ויהי נועם כו'. לכן אצל יעקב אבינו בברכת השבטים לא כתיב כלל הרמת ידיו רק אצל מנשה ואפרים כתיב (בראשית מח, יד) שכל את ידיו. אבל השבטים ברך אותם רק בהסתכלות עיניו לבד. וזה ענין עינא פקיא אצל הש"י דכתיב (דברים יא, יב) עיני

ה' אלהיך בה מראשית השנה בעת שהיו בני"י שרוין על אדמתן ולא ה' שום שליטה לסט"א עליהם. לכן בברכת כהנים הם ג' ברכות (במדבר ו, כד) יברכך יאר ישא ה' פניו כי הוא יותר במעלה בבחי' עינא פקיחא כנ"ל. וז"ש בשיר השירים (ז, א) שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך. פי' שצריך כאו"א לחזור בתשובה עד שיבא למדריגה זו לברך אותם בראיית העינים להסתכל בך. וזה שמסיים בשמ"ע בברכת שים שלום כי באור פניך כו' וטוב יהי' בעיניך לברך כו' שיהי' בבחי' עינא פקיחא שלא יהי' שום שליטה לחיצוני' כמו במתן תורה פכ"פ. ונחזור לענינינו כי כאשר ראה בלעם אשר בני"י הם נשמרים בעיניהם כמ"ש (במדבר כב, ה) וכסה את עין הארץ לכן נתעורר ג"כ למעלה בחי' עינא פקיחא כמ"ש (שם כד, א) כי טוב בעיני ה' וגו' ושוב לא יהי' שום שליטה להחיצונים להרע להם. כמ"ש וירא את ישראל שוכן לשבטיו פרש"י שלא היו פתחיהן מכוונין כו' שהוא שמירת העינים. ולזה עלה בלבו לבל יקללם עוד כי לא יועיל עוד מפני שנתברכו בעינא פקיחא. וז"ש במס' (סוטה לט, ב). אחר ברכת כהנים אומרים (דברים כו, טו) השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל. פי' שהקב"ה יאיר עליהם בעינא פקיחא לברך אותם בראיית העינים. מן השמים. מ"ן ר"ת מיין נוקבין:

(1) משנה מסכת אבות פרק ב

מר לָהֶם, צָאוּ וּרְאוּ אֵיזוֹהֵי דֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּדְבַק בָּהּ הָאָדָם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, עֵין טוֹבָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, קָבֵר טוֹב. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, שָׁכֵן טוֹב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, הָרוּאָה אֶת הַנּוֹלָד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, לֵב טוֹב.

(6) רע"ב על מסכת אבות פרק ב משנה ט

שכן טוב - מצוי אצלו בין ביום בין בלילה. ואילו חבר טוב אינו מצוי אצלו בכל העת.

(9) ספר דרך חיים - פרק ב משנה ט

הוסיף ר' יוסי הכהן שכן טוב, כי זהו עוד יותר כי החבר אינו חבר לו רק בעצה, אבל השכנים הטובים הם טובים זה לזה במעשה להשאל זה לזה כמו שדרך השכנים עוזרים זה לזה במעשה לא בעצה בלבד, ובכלל זה שהוא מטיב לו בדבור ובעצה שאינה מעשה, ומכ"ש כי בכלל זה הוא בעל עין טובה שהוא בראיה בלבד.